

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

C-uppsats

HT-04

SOL 067

Nationella adoptioner i Sverige

Författare: Jenny Arrhenius
Handledare: Bodil Rasmusson

Abstract

The purpose of this study was to examine domestic adoptions in Sweden, and also compare the Swedish adoption system to the Canadian adoption system. I wanted to find out why there are so few domestic adoptions in Sweden, and how it has changed over the years.

I also wanted to know why there is such a large difference between Sweden and Canada regarding adoptions.

I interviewed five social workers to find out what attitudes the social services have regarding adoptions. My other questions were how the child's best interest is considered when a parent wants to place a child in an adoptive family, and which parents decide to place their child instead of keeping it.

I found that the social services are reluctant to place children in adoptive families because their main goal is to keep biological families intact. In Canada the social services goal is to provide the child with a safe and stable home.

There is no longer any stigma surrounding single mothers and well developed welfare systems enable most to keep their children. The parents who place their children often have special reasons. It is considered to be in the child's best interest to stay with its biological family.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	
• Problemformulering	5
• Syfte	5
• Frågeställningar	5
• Perspektivval	6
• Avgränsningar	6
2. METOD	6
• Studiens uppläggning	6
• Tillvägagångssätt	7
- Vinjettmetod	7
- Urval	8
- Skriftliga källor	8
• Undersökningens tillförlitlighet	8
- Validitet	8
- Reliabilitet	9
- Källkritik	9
- Etiska överväganden	10
- Transkribering av intervjuer	10
- Analys	10
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	11
• Family Support	11
• Child Protection	13
• Anknypningsteorin	13
4. LITTERATURGENOMGÅNG	14
• Ett historiskt perspektiv – barnamord och fosterbarn	15
• Adoption i Sverige – historik	16
• Nationella adoptioner idag	18
- Juridiska aspekter	19
• Kanada	20
- Juridiska aspekter	20
- Adoptionsförfarandet	21
- Statliga adoptioner	22
- Adoptionsorganisationer	22
- Adoption awareness month	22
- Fosterfamiljer i Kanada	23
5. ANALYS – LITTERATURGENOMGÅNG	23
• Nationella adoptioner då och nu	23
• Jämförelse mellan Sverige och Kanada	24
6. INTERVJUUNDERSÖKNING	26
• Socialtjänstens syn på adoptioner	26
• Barnets bästa i fråga om adoptioner	29
• De biologiska föräldrarna	31
7. ANALYS – INTERVJUUNDERSÖKNING	33
• Socialtjänstens syn på adoptioner	33
• Barnets bästa i fråga om adoptioner	35

• De biologiska föräldrarna	36
8. DISKUSSION	37
9. KÄLLFÖRTECKNING	41
BILAGA 1, Vinjett	43
BILAGA 2, Frågor till vinjett	44

1. Inledning

Problemformulering

När jag gjorde min praktik på en adoptionsbyrå i Kanada, väcktes min nyfikenhet angående nationella adoptioner. Detta är ett ovanligt fenomen i Sverige, det genomförs enbart ett fåtal varje år (Lindblad, 2004). Förr i tiden var adoption inom landet väldigt vanligt, idag kommer de flesta adoptivbarn från andra länder (Landerholm, 2004). Samhället har förstås förändrats under åren och människor har möjligheter som inte fanns förr. Men då det är socialtjänsten (eller närmare bestämt familjerätten) som har hand om de adoptioner som genomförs, undrar jag vilka tankar och värderingar som existerar kring önskade barn och deras mödrar. Detta synsätt bör till viss del influera hur adoption i Sverige ser ut idag.

Synen på vad som är i ett barns bästa intresse har varierat under olika tider och kulturer, och skiljer sig än idag mellan olika platser i världen. Jag menar att de flesta samhällen i världen med ett utvecklat välfärdssystem har barnets bästa i åtanke när de tar beslut som gäller barn. Dock verkar det som sagt att uppfattningen om vad detta innebär kan skilja sig markant, även mellan länder som annars har mycket gemensamt. Kanada är ett land som liknar Sverige på många sätt, men inte i fråga om adoptioner inom landet. I Kanada är adoption mer accepterat och till och med uppmuntras hos de sociala myndigheterna. Enligt Sveriges lagstiftning placeras barn som far illa helst i en fosterfamilj. Varför är det så stor skillnad? Båda länderna följer FN's barnkonvention i fråga om adoptioner och i frågor kring barnets bästa (www.sos.se, www.canadiancrc.com).

Syfte

Mitt syfte är att undersöka nationella adoptioner i Sverige. Jag vill titta närmare på socialtjänstens inställning till att placera barn i adoptivhem samt göra vissa jämförelser med Kanada som har ett liknande välfärdssystem.

Frågeställningar - litteraturgenomgång

- Varför genomförs det så få nationella adoptioner i Sverige?
- Hur ser historiken bakom nationella adoptioner ut i Sverige?
- Varför är det så stor skillnad mellan Sverige och Kanada i fråga om nationella adoptioner?

Frågeställningar – intervjuundersökning

- Vilken syn har socialtjänsten på nationella adoptioner?
- Vilken hänsyn tas till barnets bästa när en förälder vill placera sitt barn i adoptivfamilj?
- Vilka föräldrar placerar sina barn i adoptivhem?

Perspektivval

Perspektivet kommer helt och hållet att utgå från familjerättssekreterarnas synvinkel, då mitt huvudsakliga syfte är att undersöka varför så få nationella adoptioner genomförs i Sverige. Då socialtjänsten är de som tar beslut om barns och ungas välfärd samt har hand om adoptionsutredningar i Sverige menar jag att de är den bästa informationskällan. Jag vill jämföra den information jag hittar med information angående Kanadas nationella adoptionsförfarande för att visa på skillnader och likheter i två länder som liknar varandra.

Avgränsningar

Med nationella adoptioner menar jag adoptioner av barn som är födda i Sverige. Jag kommer inte att behandla internationella adoptioner dvs. adoptioner av barn som föds i utlandet och adopteras av en svensk familj. Styvförälder-adoptioner är inte heller ett ämne jag kommer att ta upp i min uppsats. En styvförälder kan inte anses ha samma motiv som en barnlös familj i fråga om adoption. Även om det antagligen föreligger en önskan om att bli en familj så är detta mer en formalitet, då barnet redan existerar i den aktuella familjen.

2. Metod

Studiens uppläggning

Jag har använt mig av två metoder i min undersökning, genomgång och analys av skriftliga källor samt en vinjettstudie med familjerättssekreterare. Att använda sig av mer än en metod kallas metodtriangulering (Denscombe, 2000). Då vissa ämnesområden i min studie bäst belyses genom litteratur och andra genom att fråga individer som har en viss kunskap, bestämde jag mig för att kombinera dessa.

Min undersökning är även till viss del komparativ, då jag har jämfört mina resultat med hur adoption tillämpas och uppfattas i två länder som har väl utvecklade välfärdssystem, nämligen Kanada och Sverige. Jag anser att detta är relevant eftersom avsevärt fler adoptioner genomförs i Kanada och uppmuntras till på ett annat sätt än i Sverige. Denna jämförelse kan bidra till att belysa vilka aspekter som gör att adoptioner i Sverige är ovanliga.

Tillvägagångssätt

En vinjett presenterades alltså för informanterna (se bilaga 1). Då det är av vikt att vinjetten är trovärdig och logisk (Jergeby, 1999), valde jag att utgå från ett fall jag var i kontakt med när jag gjorde min praktik. Vinjetten handlar om en ung tjej som heter Tova och blir gravid och som inte känner sig redo att bli mamma. Hon har en ny pojkvän och kommer inte överens med barnets far. Hennes familj stöttar henne, men föredrar att hon placerar barnet i en adoptivfamilj. Jag ändrade självklart namn och dylikt, och justerade även en del detaljer för att den inte skulle bli för komplicerad. Men flickans tankar och situation är i princip densamma som i verkligheten. Därefter formulerade jag ett antal diskussionsfrågor (se bilaga 2) som jag anser vara relevanta för min undersökning som jag ställde till informanterna efter att de hade läst vinjetten. Jag menar att det är lättare att diskutera möjliga händelseförlopp om det finns ett konkret fall att diskutera kring och utifrån. Vinjetten utgör alltså ett bra diskussionsunderlag, men frågorna handlar inte uteslutande om Tova.

Vinjettmetoden

Jag har valt att använda mig av vinjettmetoden i min undersökning. Anledningen till detta är att vinjettmetoden huvudsakligen används för att studera människors bedömningar och värderingar inom ett visst område (Jergeby, 1999). Jergeby (1999) beskriver en vinjett enligt följande: ” Vinjetter är korta historier som beskriver en person, en situation eller ett skeende som försetts med karaktäristika som forskaren har kommit fram till är viktiga och avgörande i en val – eller bedömningssituation. Beskrivningen ska vara konkret och verklighetsnära för att uppfattas som trovärdig av respondenten.”

Eftersom att min undersökning handlar om bl.a. vilka bedömningar som görs av de sociala myndigheterna angående adoptioner i Sverige samt vilken syn som existerar på detta fenomen, verkade det rimligt att använda sig av en vinjett. Jergeby (1999) skriver vidare att det faktum att alla intervjupersoner får samma historia att ta ställning till gör att undersökningen till viss del standardiseras.

Genom att använda sig av en vinjett kan man peka på olika skillnader mellan olika respondenter (Jergeby, 1999). Eftersom jag använt en vinjett i mina intervjuer med olika socialsekreterare kan jag exempelvis titta på vilka skillnader som kan förekomma mellan olika socialsekreterares arbetssätt och synsätt.

Enligt Jergeby (1999) kan vinjettmetoden användas både i små och stora sammanhang. Stora undersökningar riktar sig oftast till allmänheten, medan små undersökningar riktar sig till en

mindre grupp bestående av individer med en specialiserad kunskap. Min undersökning är således en liten studie av en specifik grupp människor valda för att de innehar den sortens kunskap jag söker.

Urval

Jag valde informanter utifrån två kriterier. Det första var att de skulle jobba i en kommun nära min egen hemstad, eftersom jag ville intervjua alla personligen. Kostnader och tid är två faktorer som spelade in i det beslutet. Det andra kriteriet var att de skulle arbeta inom familjerätten; det är dessa individer man kommer till när man vill placera sitt barn i en adoptivfamilj. Jag försökte få med både större och mindre socialtjänster, och hamnade på en stor, tre medelstora och en mindre socialtjänst. Jag har alltså intervjuat fem informanter, varav alla är kvinnor. Fyra av dem är familjerättssekreterare och en familjehemssekreterare. Alla personerna arbetar dock med adoptioner i sina respektive kommuner.

Skriftliga källor

Övrig information har jag samlat in med hjälp av böcker, internet och tidningar. Denna information behandlar ämnen som adoptioner i Kanada och England samt svenska adoptioners historik. Enligt Denscombe (2000) kan skriftligt material i sig betraktas som en källa, men det kan även användas för att ge bakgrundsinformation. Skriftliga källor kan vara böcker, tidskrifter, internet, statliga publikationer etc. I min undersökning har jag mestadels använt mig av böcker men även av artiklar och andra publikationer som jag hittat på internet.

Undersökningens tillförlitlighet

Validitet

Att en undersökning har validitet innebär att man har undersökt det man ska undersöka (Thurén, 1991). Intervjudelen av min undersökning syftar till att ta reda på vilken inställning socialtjänsten har till adoptioner, utredningsförfarande samt hur barnets bästa tillgodoses i denna process.

Vinjettmotoden anses ha en bra intern validitet, alltså att respondenterna har samma referenser i sina svar. Vinjettmotoden anses dock ha en ganska begränsad generaliserbarhet i verkligheten (Jergeby, 1999). En ytterligare begränsning i min undersökning är att jag enbart har utfört intervjuer med fem familjerättssekreterare, alltså inte tillräckligt många för att dra några generella slutsatser om förfarandet kring adoption.

Reliabilitet

Att en undersökning har god reliabilitet innebär att mätningarna har utförts på ett riktigt sätt (Thurén, 1991). Vinjettmetoden anses ha en god reliabilitet bl.a. eftersom att alla tillfrågade får samma fall att ta ställning till. Jergeby (1999) menar också att i de fall där intervjupersonen inte behöver tänka in sig som en kontrahent i fallet ökar reliabiliteten också avsevärt.

Källkritik

Man kan rikta en viss kritik mot vinjettmetoden eftersom den innehåller ett fiktivt fall och de tillfrågade svarar så som de tror att de handlat i den tänkta situationen. Det finns inget som säger att de verkligen hade handlat så i verkligheten (Jergeby, 1999). Det kan vara lätt att göra ytterligare antaganden när man inte har mer information än vad som står i vinjetten. Det ligger nära till hands att lägga till saker som inte finns där egentligen.

Jag anser att de informanter jag har använt mig av är trovärdiga. De har jobbat inom sin bransch i många år, och vet hur förfarandet går till. Däremot finns det ingen stor erfarenhet av adoptioner i Sverige eftersom de sker så sällan, och de personer jag har intervjuat har inte kommit i kontakt med det speciellt ofta. Detta visste jag innan undersökningen påbörjades, och därför har jag också medvetet valt informanter som har kommit i kontakt med adoptioner inom Sverige i sin yrkesverksamhet. Mina källor har alltså varit med om ett sådant scenario.

I fråga om de skriftliga källor jag har använt mig av så har jag stor tillförsikt till de flesta. Det finns vissa sätt att titta på och avgöra källornas trovärdighet. I fråga om böcker är ett sätt att titta på vilket förlag boken är utgiven på (Denscombe, 2000). Stora delar av materialet ligger på välkända förlag som Studentlitteratur eller Norstedts Juridik. En del böcker och skrifter är publicerade av olika universitet, vilket också gör att jag upplever att de är trovärdiga.

Det som kan vara värt att diskutera lite närmare är det material jag har hämtat från internet. Internet kan anses vara en ganska osäker källa, eftersom vem som helst kan lägga ut information där utan att den granskas. Därför är det ännu viktigare att dessa källor granskas noga innan de används (Denscombe, 2000). Vissa delar av informationen har jag inga reservationer inför. Exempelvis den information jag har hämtat från MCFD's (Ministry of Children and Families) hemsida. Då detta är den lokala socialtjänsten i British Columbia – en statlig myndighet – anser jag att informationen härifrån går att lita på. Detta nämns även av Denscombe (2000); statliga källor anses vara ganska tillförlitliga. Det finns helt enkelt ingen

anledning att tro att informationen här inte skulle vara trovärdig. Däremot finns det ett par andra källor som skulle kunna vara mindre trovärdiga, nämligen de uppslagsverk som finns på webben. Jag har valt att ändå använda dem, eftersom informationen jag har funnit framstår som rimlig.

Etiska överväganden

All information från informanterna behandlas konfidentiellt. Jag har valt att inte avslöja vilka kommuner jag har utfört mina intervjuer i och inte heller några namn på familjerättssekreterarna, för att det inte ska gå att spåra vem som har sagt vad. Jag har istället numrerat informanterna från nummer ett till fem. En familjerättssekreterare bad mig att ta bort en av fallbeskrivningarna hon gav mig på grund av sekretessskäl, hon kände att det fanns för mycket i beskrivningen som kunde identifiera personerna inblandade. Denna fallbeskrivning har alltså tagits bort.

Transkribering av intervjuer

Fyra av intervjuerna har utförts med bandspelare och en av intervjuerna har utförts per telefon. De intervjuer som bandats har transkriberats ordagrant dvs. skrivits ut ord för ord. Under telefonintervjun antecknade jag och skrev sedan en sammanställning av mina anteckningar. Anledningen till att intervjun utfördes per telefon var att informanten inte hade tid med ett personligt besök.

Analys

Som framgått har material till uppsatsen inhämtats dels genom litteraturstudier, och dels genom intervjuer. Min analys kommer således att innehålla två delar. Den första delen behandlar materialet från litteraturgenomgången och den andra delen behandlar den information jag har samlat in från informanterna. För att underlätta för läsaren finns den första analysen efter litteraturgenomgången och den andra analysen efter resultatdelen. Som redskap i analysen har jag använt mig av *family support – child protection perspektivet* samt *anknytningsteorin*. Jag har även delat in materialet i fem teman för att underlätta analysarbetet: *Nationella adoptioner då och nu, Jämförelse mellan Sverige och Kanada, Socialtjänsten syn på adoptioner, Barnets bästa i fråga om adoptioner* samt *De biologiska föräldrarna*.

3. Teoretiska utgångspunkter

Jag har valt att använda mig av *family support – child protection synsättet* av ett par anledningar. Dels är *family support* det ledande synsättet inom den sociala barnvården i Sverige medan *child protection* till större del används i Kanada. Genom att analysera materialet utifrån dessa begrepp kan jag titta på utvecklingen och förfarandet kring adoptioner i Sverige samt jämföra vårt system med Kanadas.

Anknytningsteorin använde jag för att analysera hur barnets bästa tillgodoses i adoptionsprocessen. Det kändes angeläget att ha med anknytningsteorin då separationer och vikten av att knyta an till någon ofta kom upp under mina intervjuer.

Jag har valt att använda mig av de engelska begreppen då det inte finns någon bra svensk översättning.

Family support

Family support handlar om att uppbåda stöd för barn som lever under dåliga familjeförhållanden att utvecklas samt om att främja barns sociala och psykologiska utveckling (Gilligan, 2000). Barn ska så långt det är möjligt kunna stanna i sina egna familjer och detta möjliggörs genom att minska de faktorer i familjen som gör hemmiljön till dålig för barnet. Insatserna ska ge barnet och dess familj stöd, fast insatserna bör också leda till att föräldrarnas kompetens att ta hand om sina barn förhöjs. En familj kan naturligtvis få stöd genom sitt sociala nätverk och utvidgade släkt, men även genom myndigheter och organisationer. Man kan dela in *family support* i tre kategorier:

* *Developmental family support*: Denna kategori handlar om att stärka barns och föräldrars coping-kapacitet. Dessa insatser är oftast öppna för alla och kan erbjuda deltagande i föräldrautbildning eller ungdomsgrupper.

* *Compensatory family support*: Denna kategori handlar om att uppväga de konsekvenser som ett liv fyllt av svårigheter kan medföra. Ett exempel på detta kan vara speciella ungdomsprogram för barn som lever under svåra förhållanden.

* *Protective family support*: Här handlar det om att stärka motståndskraften hos barn och familjer som lever i riskfyllda miljöer eller omständigheter. Rutiner, relationer och ritualer (som att fira sin födelsedag) blir viktiga under dessa omständigheter. Exempel på insatser här kan vara Kvinnojouren eller en kontaktfamilj (Gilligan, 2000).

Även barn som har blivit illa behandlade av sina föräldrar kan känna kärlek och lojalitet emot dem. Det är inte lätt att ersätta ett barns ursprungliga familj, något som enligt Gilligan (2000) bör hållas i åtanke vid omhändertaganden av barn.

Hur ett barns familjesituation ser ut påverkar till stor del hur barnets framtida liv kan komma att se ut. Många stressfaktorer kan bidra till ett olyckligt utfall; men många bra faktorer (i förhållande till sämre faktorer) kan ge barn en bättre möjlighet i livet.

För att förstå vad som bäst gynnar ett speciellt barn utgår family support perspektivet från vilka de positiva inslagen i barnets liv är istället för att fokusera på vilka problem som existerar. På detta sätt kan man hitta utvecklingsmöjligheter som annars skulle kunna gå förlorade. (Gilligan, 2000).

Som nämnts tidigare behöver stödet till en familj inte bara komma ifrån de sociala myndigheterna. Utsatta barn kan även hämta stöd ifrån andra familjemedlemmar som t.ex. syskon. Mor – och farföräldrar samt andra släktingar kan också vara en tillgång för barnet. Det bör tilläggas att när ett barn inte kan bo hemma anses den mest gynnsamma lösningen vara att barnet – om det är möjligt – placeras hos en släkting. Det finns även andra individer i barnets närhet som kan vara till stor hjälp för barnet, exempelvis lärare och grannar. Hos dessa kan barnet få stöd samt en fristad när det är jobbigt hemma (Gilligan, 2000).

En annan intressant tanke som följer med family support perspektivet är att en individ har olika roller i sitt liv (Gilligan, 2000). En ensamstående mamma kan vara en uppskattad medlem i den lokala innebandyklubben och ha ett jobb hon verkligen trivs med. Plötsligt är hon inte längre ”bara” en ensamstående mamma utan befinner sig i andra sammanhang som hon kan uppfatta som mer positiva. Således, om föräldrar får möjlighet att utbilda sig, skaffa bättre jobb och ha tid för fritidsaktiviteter kan familjebanden stärkas då föräldern i fråga förbättrar sin mentala hälsa.

För att sammanfatta har jag valt tre rekvisit från Pinkertons (2000) kapitel i boken *Family support – direction from diversity*. Ett barn behöver kontinuitet i sitt liv dvs. veta att föräldrarna finns i dess liv, när föräldrarna finns i dess liv och kunna förutse att föräldrarna kommer att finnas i dess liv. Ett barn behöver stabilitet i sin familj och en omgivning som uppmuntrar föräldra-barn kontakten samt deras möjligheter att delta i och utveckla denna kontakt. Ett barn behöver ha relationer med sina föräldrar som är ömsesidigt givande och som stärker banden dem emellan.

Child Protection

De samhällen som har ett mer *child protection* baserat arbetssätt fokuserar på att identifiera de barn som lever under riskfyllda förhållanden och på att skydda dem ifrån det som skadar dem. Det primära målet här kan sägas vara att skydda barnen ifrån skada. Det sekundära målet är att främja barnets fysiska, emotionella och intellektuella utveckling. På tredje plats kommer att främja föräldrars välmående så att de kan ta hand om sina barn. Ett vanligt sätt att skydda de utsatta barnen på är att avlägsna dem ifrån källan som skadar dem, vilket oftast är föräldrarna. Enligt en undersökning angående child protection som genomfördes på två socialkontor i England, fann forskarna att avlägsnande av barn från sina familjer var det vanligaste sättet att uppnå skydd för barnen och även det mest effektiva. De fann också att föräldrars välmående hamnade långt ner på socialarbetarnas lista, de ansåg inte att det var något de hade makt över. Det faktum att barnen levde i en viss kontext som kunde bidra till att barnet och familjen inte fungerade fick ingen större uppmärksamhet (Farmer, 1997; Parton, 1997).

En socialarbetare i Kanada beskriver i Khoo's undersökning (2002) child protection på följande sätt: Det finns mindre villighet att ingripa i en situation därför att endast de mest behövande barnen kan få hjälp. Barnets bästa innefattas i ett ganska smalt utrymme där skydd för barnet och permanency planning är primärt. Ett fall måste innehålla ett antal rekvisit för att hamna hos den sociala barnvården. Det läggs inte heller några större resurser på de konsekvenser som kan drabba ett barn efter att ha levt under skadliga förhållanden.

Anknytningsteorin

De relationer ett barn har och framför allt kvalitén på dessa är viktiga för barnets framtida relationer. Vem barnet blir som vuxen och vilken personlighet en individ utvecklar är till stor del beroende av barndomsrelationer. Dessa saker hänger ihop; barnets personlighet utvecklas i relationer och den personlighet som utvecklas kommer påverka framtida relationer. Då människan utvecklas i en social omgivning, måste denna tas i beaktande när man tittar på hur och varför individer uppvisar vissa beteenden. En person har klart även biologiska aspekter i sin personlighet som t.ex. temperament, humor, självständighet etc. som också avgör hur individer beter sig eller klarar sig i vissa sociala sammanhang. (Howe, 1995).

Små barn utvecklar modeller för att tolka de erfarenheter de upplever. Dessa modeller ger barnet en uppfattning om hur han eller hon ska tolka andra liknande erfarenheter. Av denna anledning är alltså kvaliteten på barnets relationer av största vikt. Om ett barn får blandade

signaler ofta och inte vet hur dessa ska tolkas, kan det leda till att barnet ser världen som en förvirrande plats där det är svårt att förstå folk och situationer. (Howe, 1995).

Att ett barn har knutit an till någon (oftast är det dess föräldrar) är viktigt för att barnet ska kunna utvecklas på ett hälsosamt sätt. Ett barn som har knutit an till sin mamma har en trygg bas att utforska sin värld ifrån. Om denna person skulle försvinna skulle även barnets känsla av trygghet försvinna (Daniel, Wassell & Gilligan, 1999). En bra anknytning lär barnet att världen är en bra plats och att barnet förtjänar att bli älskat (Gilligan, 2000; Canavan, Dolan & Pinkerton, 2000).

En osäker anknytning är dock bättre än ingen alls och ett barns relation till en individ – hur tveksam den än må vara – bör respekteras. Sannolikheten att relationen betyder mycket för barnet är stor, det är som sagt vanligt att barn vars föräldrar behandlar dem illa ändå tar dem i försvar och bryr sig om sina föräldrar. Även om föräldrar eller den som primärt har hand om barnet är en viktig person, så bör man inte förringa andra anknytningsobjekt i barnets omgivning. Om dessa är av hög kvalitet, kan barnet trots dåliga förhållanden hemma klara sig bättre. Det finns inte heller något som säger att barnets primära anknytning måste vara en biologisk förälder. Det handlar egentligen inte om vem som ger barnet dess grundläggande omsorg, utan hur omsorgen ser ut (Daniel, Wassell & Gilligan, 1999).

Många gånger påträffas barn inom den sociala barnavården som upprepade gånger har blivit av med individer de har fäst sig vid dvs. genomgått en separation från en viktig person. Vissa barn hanterar separationer bättre än andra, men de flesta barn mår dåligt av separationer. Barn som har upplevt separationer från nära personer kan uppvisa känslor av ilska, skam och ledsamhet. De kan även bli nedstämda, okoncentrerade och negativa inför framtiden (ibid).

4. Litteraturgenomgång

Följande är materialet jag har samlat in via litteratur. Jag har valt att berätta lite om ensamma mödrars och fosterbarns historia, eftersom det hänger ihop med adoptionens historia. Jag menar att det förflutna kan vara en viktig nyckel för att förstå nutiden. Det finns även en del juridiska regler omnämnda för att ge läsaren en uppfattning om vilka lagar socialarbetarna måste följa i sitt arbete. Sist i avsnittet kommer material om Kanadas adoptionsförfarande.

Ett historiskt perspektiv – barnamord och fosterbarn

Det låter kanske hemskt att kalla ett barn oönskat, men faktum är ett det har funnits ett otal barn genom historien vars föräldrar inte har kunnat eller velat ta hand om dem. Under jägarsamhällets tid dödades med stor sannolikhet spädbarn som ett sätt att hålla nere befolkningstalet (Landerholm, 2004). Längre fram, under asatiden lades oönskade barn ut t.ex. i skogen vilket naturligtvis ledde till att barnet dog. Att lägga ut barn för att dö var vanligt i de flesta gamla kulturer, och fossila fynd visar på att detta i högre grad hände flickor än pojkar (Holmdahl, 2002).

När kristendomen spred sig fick barnet ett värde, kristendomen uppmuntrade inte på något vis barnamord, tvärtom. Tanken var att eftersom Gud ger människan livet, är livet okränkbar. Från 1200-talets Sverige kan man således hitta lagar som påbjuder att barn ska tas hand om och uppfostras. Men med kristendomens ankomst förändrades även synen på ogifta mödrar. Samlag skulle ske endast mellan gifta parter och "hor" (i princip otrohet) belades med dödsstraff, och barn avlade i synd hade man inte mycket till övers för. Mödrar som inte var gifta och hade barn sågs alltså inte med blida ögon av sin omgivning (Holmdahl, 2000). Följande text finns i Fattigvårdskommitténs betänkande 1839: "Den som blifvit Mor under otuktig lefnad saknar vanligtvis både fallenhet, förmåga och sann böjelse att uppfostra det barn som hon icke af plikt utan af odygd givit lifvet" (Holmdahl, 2000, s.111).

De ogifta kvinnor som blev gravida hade dock andra alternativ än att leva med skammen. En mor kunde t.ex. köpa in sitt barn på ett barnhus. Dödligheten på dessa hem var väldigt stor, (Holmdahl, 2002) och barnen hyrdes även ut som arbetskraft till lantgårdarna (Landerholm, 2004). Mamman kunde betala en fostermor varje månad för att ta hand om barnet eller göra det som oftast ändå ledde till döden för barnet - betala en fostermor en engångssumma för barnet. Det var klart mest lönsamt att barnet dog och detta kallades för änglamakeri. Många kvinnor dödade dock fortfarande sina barn, antingen före eller efter födseln. Att fördriva fostret genom att t.ex. hoppa och stampa på moderns mage eller genom att intaga gifter som fosfor eller arsenik var metoder som användes. Dessa metoder kunde även sluta illa för kvinnan; hälften av alla "kvinnosjälv-mord" i slutet av 1800-talet berodde på att gravida kvinnor ätit fosfor. Både barnamord och abort medförde stränga straff för kvinnorna om de blev påkomna. De mödrar som trots allt behöll sina barn hade det inte lätt. Någon hjälp från

fattigvården fanns inte att få och det var väldigt svårt att få något jobb som ogift kvinna med barn (Holmdahl, 2002).

I mitten av 1800-talet var det sagt att alla barn skulle ha ett hem och en kristlig uppfostran. Detta blev början till att fosterbarn auktionerades ut till lägstbjudande för att arbeta på gårdar (Landerholm, 2004). Fosterfamiljen fick även då ansvaret för att barnet fick mat och kläder. Barnen levde i en osäker tillvaro som fosterbarn. De fick arbeta hårt och det hände att de dog av misshandel eller vanvård. Detta ändrades dock senare, i början av 1900-talet var tanken istället att fosterbarn skulle komma till kärleksfulla föräldrar med god ekonomi. (Holmdahl, 2002). Antalet fosterbarn i Sverige har minskat markant; exempelvis fanns det ca 40,000 omhändertagna barn i början av 1900-talet (Holmdahl, 2000). Detta kan jämföras med de 12,100 barn som någon gång under 1998 vårdades utanför hemmet (www.sos.se). De flesta av dessa barn blev aldrig adopterade utan istället uppmuntrade till en fortgående kontakt med den biologiska familjen.

Släktbanden är viktiga. I SOL 6 kap 5§ står det att ett barn i första hand ska placeras hos en släkting eller en annan närstående. Barnet ska också enligt SOL 6 kap 1§ tredje stycket placeras nära sin biologiska familj för att främja denna kontakt. Om ett barn placeras i familjehem ska fosterföräldrarna hjälpa till att bibehålla denna kontakt. (Norström & Thunved, 2003). Tanken är att barnet ska flytta tillbaka till sin biologiska familj efter en tid (Andersson, 1995). Någon tidsbestämd placering brukar inte finnas och den allmänna uppfattningen är att detta inte leder till en osäkerhet kring placeringen (Warman & Roberts, 2003). Dock ska en omprövning ske var 6:e månad för att utröna om placeringen fortfarande behövs (Norström & Thunved, 2003). Slutligen vill jag tillägga att alla beslut och åtgärder som berör barn ska vägledas av barnets bästa (SoL 1 kap 2 §).

Adoption i Sverige - historik

Inte alla oönskade barn blev fosterbarn. En del barn adopterades av familjer som hade pengar och inte kunde få några egna barn (Landerholm, 2004). Adoption i lagens mening är en relativt ny företeelse i Sverige, inte förrän 1917 reglerades detta i lag (Sverne Arvil & Svensson, 2003). Adoption har dock förekommit i alla tider. Redan i bibeln omnämns adoption; Moses som sattes ut i en vasskorg i en flod för att senare hittas och tas om hand av Faraos dotter (Landerholm, 2004). Fram till ca 1965 adopterades ca 1000 barn inom Sverige.

Därefter började internationell adoption bli alltmer vanligt, för att idag vara den vanligaste formen av adoption (Landerholm, 2004).

Barnets bästa har alltid varit vägledande i adoptionsdebatten, det har bara definierats olika i olika tider. Redan i 1917 års adoptionslag kan man finna att adoptionen inte ska godkännas om den inte är till gagn för barnet. Blodsband ansågs vid denna tidpunkt vara väldigt viktiga; detta framgår av det faktum att de biologiska föräldrarna fortfarande hade underhållsrätt gentemot sitt barn och att barnet var skyldigt att ta hand om sina biologiska föräldrar om det skulle behövas (Lindholm, 2002). Detta kallas för en *svag adoption* (Sverne Arvil & Svensson, 2003). Barnet ärvde sina adoptivföräldrar men inte sin adoptivsläkt, och barnet ärvde även av sin biologiska familj. Däremot kunde inte adoptivföräldrar ärva något från sitt adoptivbarn, eftersom att det ansågs att det aldrig skulle kunna vara ekonomiskt fördelbart att adoptera ett barn. Adoptivbarnets arvslott fick inte heller inkräkta på ett biologiskt barns arv. Även om adoptivföräldrar hade alla de skyldigheter och rättigheter som biologiska föräldrar har, fanns ändå en länk till den biologiska familjen kvar (Lindholm, 2002). Tanken var att en adoption skulle vara permanent, men det fanns ändå möjlighet att häva adoptionen. Möjliga orsaker var att barnet blev misshandlat, att föräldrarna var kriminella eller underlät sina skyldigheter gentemot barnet. En annan möjlig orsak var att barnet vid en viss tidpunkt skulle kunna få det bättre socialt och ekonomiskt om de istället flyttade hem till sin biologiska familj. Även adoptivföräldrarna kunde häva adoptionen om barnet blev kriminellt eller på något sätt kränkte familjen. Dock skulle ett eventuellt hävande granskas av en domstol; det var ju inte bra att ett barn som levt en längre tid i en familj skickades tillbaka till sin biologiska familj (Lindholm, 2002).

Tyngdpunkten på barnets bästa försvann dock när en revidering i lagen tillkom 1944. Nu vidgades adoptivföräldrarnas rätt att häva adoptionen om saker och ting inte hade utfallit så som de önskat. En orsak till hävande kunde vara att barnet visat sig vara fysiskt eller psykiskt handikappat eller lida av en svår sjukdom. Det krävdes dock att sjukdomen skulle ha varit okänd för föräldrarna vid adoptionens tidpunkt och även skulle ha existerat innan barnets tid hos adoptivfamiljen. I propositionen till lagändringen påpekades det att ett sjukt barn kanske inte levde upp till sina adoptivföräldrars förväntningar. Ett sjukt barn kunde också medföra en ekonomisk förlust för adoptivföräldrarna. Hävandet måste dock ske senast fem år efter adoptionens genomförande eftersom det ansågs att även adoptivföräldrar med tiden borde ta hand om sitt barn oavsett dess lyten (Lindholm, 2002).

Under den första halvan av 1900-talet var adoption av svenska barn alltså vanligt i Sverige. Det var alltså skamligt att vara ensamstående mor. I tidningarna kunde man finna annonser som denna från *Husmodern* (33/1944; Holmdahl, 2000, s.165): ”OBEMÄRKT ung flicka, från gott lantbrukshem önskar komma till någon snäll o vänlig familj eller ensam dam, helst där barnet, som väntas i nov., kan adopteras. Villig att mot fritt vivre hjälpa till med vad som helst. Tacksam för svar till ”Snäll och villig.494” Husmoderns annonskontor, Sthlm f.v.b.”.

1958 kom en andra revidering av adoptionslagen. Nu försvann alla band till den biologiska familjen i samband med en adoption; ett adoptivbarn ärvde inte längre sina biologiska föräldrar. De sociala banden skulle också kapas. De adoptioner som genomfördes under 1950-talet var till stor del helt anonyma; adoptiv – och biologiska familjer hade ingen kännedom om varandra. Det var i barnets intresse att inkluderas helt i sin nya familj och detta skulle även medföra att adoptivföräldrarna kände sig säkrare i sina roller som adoptivföräldrar (Lindholm, 2002).

Någon förändring i lagen angående hävandet av adoptioner gjordes dock inte förrän 1970 med argumentet att det var i barnets intresse att dess relation till sin adoptivförälder ansågs likvärdig med en biologisk föräldra-barn relation. Att adoptioner skulle kunna upphöra på grund av handikapp eller sjukdom ansågs omänskligt och även ohållbart då det vid denna tiden började bli allt vanligare med internationella adoptioner (Lindholm, 2002).

Nationella adoptioner idag

Nationella adoptioner i dagens Sverige är mycket ovanliga. Ungefär 100 – 160 nationella adoptioner genomförs i Sverige per år. Av dessa är ca 100 styvbarnsadoptioner, 15 – 25 barn adopteras av sina fosterföräldrar och resterande 15 – 20 är alltså barn som placeras i adoptivfamilj i späda ålder (Lindblad, 2004). Anledningen till detta kan sägas vara att Sverige har genomgått en del sociala förändringar under den senare delen av 1900-talet. I början av seklet och fram till ca. 1950-talet var nationella adoptioner en ganska vanlig förekomst i Sverige (Westin & Lindblad, 2001). Som har diskuterats ovan var synen på ogifta mödrar mildt sagt hård och det fanns inga eller begränsade möjligheter till abort. Detta ledde till att det fanns ett överflöd av barn som behövde familjer.

Idag finns preventivmedel att tillgå och svenska kvinnor har möjlighet till fri abort fram till den 18:e veckan av graviditeten. Efter den 18:e veckan kan abort tillåtas om det finns

synnerliga skäl. I praktiken sker inga aborter efter 22:a veckan om det inte finns skador på fostret eller fara för den gravida kvinnans liv. Gällande abortlagstiftning trädde i kraft 1975 (www.kanalen.org) och det enda kravet för att aborten ska genomföras är att kvinnan bor i Sverige (Helström, 2001; www.geocities.com). I Sverige utförs ca 30,000 aborter per år (www.faktabanken.se).

En ogift gravid kvinna får få nedlåtande blickar från vårt samhälle idag, Flertalet barn föds utanför äktenskapet, och ingen ser något konstigt med det. Barnen blir inte längre stämplade som oäkta (Landerholm, 2004). Som nämnts tidigare är även adoption av fosterbarn ovanligt. Då tanken är att barnet någon gång ska kunna flytta hem till sin familj, är adoption oftast inte ett alternativ. Återigen har synen på barnets bästa förändrats i takt med tiden, idag är det bästa för barnet att hålla en nära kontakt med sina biologiska föräldrar (SoL 6 kap § 1). Det är också svårt att placera ett barn i en adoptivfamilj utan vårdnadshavarens samtycke, då detta krävs för att en adoption ska gå igenom (FB 4 kap 5a §).

Juridiska aspekter

Bestämmelserna kring adoption idag hittar vi i Föräldrabalken kapitel fyra. När ett barn adopteras likställs relationen mellan adoptivbarn och adoptivföräldrar med en biologisk relation (Sverne Arvill & Svensson, 2003).

Det finns vissa rekvisit som måste vara uppfyllda för att en adoption ska kunna genomföras (Sverne Arvill & Svensson, 2003). Adoptionen måste först och främst vara till fördel för barnet. Den sökande ska också helst ha uppfostrat barnet tidigare eller vilja uppfostra det. Ett annat skäl kan vara att det existerar ett förhållande mellan barnet och den sökande så att det finns en särskild anledning till att adoptionen ska genomföras. Hänsyn ska alltid tas till vad barnet vill, även om samtycke inte behövs för att adoptionen ska genomföras (FB 4 kap 6§). Om barnet inte har fyllt 18 år måste föräldrarnas samtycke inhämtas. Modern måste ha fått tid på sig att återhämta sig från födseln innan hon kan ge sitt samtycke (FB 4 kap 5a§, 1:a stycket). I fall barnet i fråga är över 12 år måste barnet själv vilja adopteras (FB 4 kap 5§). Om föräldern/föräldrarna lider av psykisk störning, inte har vårdanden om barnet eller befinner sig på okänd ort behövs inte deras samtycke till adoptionen. I så fall ska samtycke från den som innehar vårdnaden inhämtas (FB 4 kap 5a§ 2:a stycket). Lagen säger också att ingen ersättning får ha utgått från någon sida, dock är ett engångsbelopp som förvaltas av Socialtjänsten i adoptantens kommun inte olagligt (FB 4 kap 6§ 2: stycket). Enligt FB 4 kap 7§ kan adoptivbarnets ställning hos sin adoptivfamilj endast hävas om barnet adopteras av

annan än adoptantens make eller om adoptivbarnet ingår i äktenskap med sin adoptivmor eller adoptivfar.

Yttrande från Socialnämnden ska inhämtas från den kommun där barnet är folkbokfört samt från den kommun där vårdnadshavaren är folkbokförd (FB 4 kap 10§). Detta gäller dock enbart om adoptivbarnet är under 18 år. Det finns ingen övre åldersgräns på vem som kan bli adopterad. Om adoptanten är över 18 år bör de blivande adoptivföräldrarna ha uppfostrat individen i fråga (Sverne Arvill & Svensson, 2003). Lagen säger också att även om barnets far eller mor ej har vårdnaden ska de få yttra sig angående adoptionens genomförande (FB 4 kap 10§, tredje stycket).

Kanada

Kanada är ett land som liknar Sverige på många sätt; länderna delar många liknande västerländska värderingar (Khoo, 2002). Abort är vida tillgängligt för alla som vill tillgå det, och ca 100,000 aborter utförs per år i Kanada (www.en.wikipedia.org). I fråga om hur man hanterar adoptioner (och barnavård i allmänhet) skiljer sig dock länderna en hel del. Det primära synsättet är att barnet har rätt till ett kontinuerligt boende, ett tryggt och stabilt hem. Man ingriper inte i ett barns liv förrän det är absolut nödvändigt. När ett barn väl har tagits om hand för gott av staten kan barnet adopteras oavsett vilken ålder det är i. Kanada består av tio provinser och tre territorier som alla har självbestämmanderätt, men de sociala systemen liknar varandra tillräckligt för att säga att det finns ett enhetligt tillvägagångssätt i fråga om barnavård och adoptioner (Khoo, 2002). Då min egen erfarenhet begränsar sig till British Columbia tänker jag koncentrera mig på detta område.

Juridiska aspekter

Då jag gjorde min praktik på en adoptionsbyrå i British Columbia, Kanada lärde jag mig en hel del om organisationen kring adoption där. Adoptionsverksamheten lyder under *the Adoption Act* som innehåller regler för hur verksamheten ska genomföras. Exempel på vissa regler är t.ex. att de privata verksamheterna ej får vara vinstdrivande, uppmuntran till öppna adoptioner och att biologiska föräldrar alltid ska upplysas noggrant om sina olika valmöjligheter. Både de sociala myndigheterna och privata organisationer har rätt att förmedla adoptioner. De privata organisationerna är som sagt icke-vinstdrivande, och har mestadels hand om spädbarnsadoptioner. Dessa organisationer måste erbjuda en viss service t.ex. utföra hemutredningar för blivande föräldrar, samtal och rådgivning med biologiska föräldrar och stöd till alla inblandade parter efter adoptionens genomförande. *The Adoption Act*

understryker också att de biologiska papporna ska komma till tals. Det finns ett *Birth Father Registry* där män som tror eller vet att de ska bli/är pappor, kan registrera sig ifall de vill vara med och planera för sitt kommande barn. En sökning i detta register genomförs alltid innan en adoption godkänns, och om en far hittas ska han tillfrågas först och upplysas om sina alternativ (www.mcf.gov.bc.ca).

Adoptionsförfarandet i Kanada

En blivande mamma som av olika skäl inte vill eller kan ta hand om sitt barn kan komma till en privat adoptionsbyrå och på så sätt placera sitt barn i en familj. I British Columbia har adoptionsbyråerna en lista med par som vill adoptera och på så sätt kan modern själv välja i vilken familj hennes barn ska växa upp. Oftast nämner den biologiska mamman vissa kriterier de vill att adoptivfamiljen ska ha, t.ex. ett hus med trädgård, husdjur, inte aktivt religiösa, sportintresserade etc. Det händer att mödrar vars barn kan komma att omhändertas av de sociala myndigheterna vänder sig till en privat adoptionsbyrå för att själv kunna råda över vart hennes barn ska bo. På så sätt undviker hon också att barnet hamnar i en fosterfamilj. Det finns inga krav på att mamman måste ange vem fadern är, även i fall detta uppmuntras. Efter nedkomsten får modern inte skriva på att hon vill att adoptionen ska genomföras förrän den 11:e dagen efter förlossningen. Anledningen är att kvinna ska ha tid på sig att återhämta sig fysiskt och psykiskt efter förlossningen. Kvinnan har nu trettio dagar efter nedkomsten på sig att ändra sig, och efter 6 månader utfärdas adoptionsintyget. Oftast placeras barnet nästan direkt i adoptivfamiljen för att familjen ska kunna knyta an till varandra. Barnet tillhör nu juridiskt sin adoptivfamilj. Under denna tid ska tre uppföljningsrapporter göras av adoptionsbyrån; dessa ska skickas till rätten när det är dags för adoptionen att genomföras. Öppna adoptioner uppmuntras av de flesta adoptionsbyråer i British Columbia, då det anses ligga i barnets intresse att känna till sitt ursprung. På *Choices Adoption and Counselling Services* i Victoria, British Columbia (www.choicesadoption.ca) brukar de biologiska föräldrarna och adoptivföräldrarna skriva på ett avtal som uppger vilken sorts kontakt barnet ska ha med de biologiska föräldrarna. Det kan röra sig om allt från brevväxling till kontakt några gånger om året. Detta avtal är dock inte juridiskt bindande, utan mer en uppmuntran till att barnet ska hålla kontakt med sina biologiska föräldrar.

Den blivande adoptivfamiljen får stå för vissa kostnader för att adoptera, exempelvis registreringsavgift, placeringsavgift samt en viss kostnad för att den biologiska modern ska få rådgivning av socialarbetarna. Att adoptera kan således kosta upp till 15,000 kanadensiska dollar (ca. 90,000 kronor) (www.mcf.gov.bc.ca).

Statliga adoptioner

Ett annat alternativ är att gå igenom *Ministry of Children and Families Development* (MCFD), motsvarigheten till Sveriges Individ - och Familjeomsorg. De flesta barn som är tillgängliga för adoption härigenom är något äldre barn som har omhändertagits av de sociala myndigheterna. Majoriteten av barnen är över 6 år gamla och har ofta särskilda behov (www.mcf.gov.bc.ca). Exempel på detta kan vara att barnen har FAS (Fetal Alcohol Syndrome), beteendestörningar eller förseningar i utvecklingen (www.bcadoption.com). Bara i British Columbia finns det runt 1000 barn som väntar på att bli adopterade. Spädbarnsadoptioner genomförs i regel inte av MCFD, då väntetiden är över tio år. Kostnaderna hålls nere rejält när man adopterar genom MCFD, det finns inga avgifter alls utan bara administrativa omkostnader. MCFD har en telefonlinje som man kan ringa om man är intresserad av att adoptera ett barn: 1-877-ADOPT, och även en hemsida på internet med utförlig information om adoptioner (www.mcf.gov.bc.ca).

Adoptionsorganisationer

Det finns ett antal organisationer som jobbar för adoption i British Columbia, till exempel *Adoptive Families Association of British Columbia* (AFABC). De har en hemsida för alla som är intresserade av någon form av adoption, med länkar till MCFD's hemsida samt profiler av de barn som finns tillgängliga för adoption. Här går även att finna böcker och artiklar om adoption (www.bcadoption.com).

En nationell organisation som arbetar för att förmedla fler adoptioner är *Adoption Council of Canada* (ACC). I deras erfarenhet finns det fler föräldrar som är villiga att adoptera friska spädbarn än som är intresserade av att adoptera äldre barn med särskilda behov. ACC har ett program som kallas för *Canadas Waiting Children* där de arbetar med olika metoder för att uppmuntra till adoption, framför allt av äldre barn. De har exempelvis en hemsida med länkar till barn som kan bli adopterade samt en telefonlinje som människor kan ringa till om de är intresserade av att adoptera. Det finns dock vissa säkerhetsföreskrifter angående att lägga ut barns information på internet. Endast deras förnamn, födelsedata samt en kort introduktion finns att hitta på nätet, alltså ingen identifierande information (www.adoption.ca).

Adoption Awareness Month

I November varje år är det Adoption Awareness Month i Kanada. Under denna månad fokuseras mycket arbete och samarbete mellan myndigheter och andra organisationer för att

uppmärksamma allmänheten på att adoption är ett alternativ. Detta görs exempelvis genom olika medier som Tv och radio (www.mcf.gov.bc.ca).

Fosterfamiljer i Kanada

Fosterfamiljer används även inom den sociala barnvården i Kanada, men anses vara en tillfällig åtgärd tills barnet kan komma hem till sin familj eller till en adoptivfamilj. Det är inte heller ovanligt att ett barn adopteras av sina fosterföräldrar. Då det finns färre spädbarn tillgängliga för adoptioner, och fler barn som är omhändertagna uppmuntras det att dessa ska få komma till en adoptivfamilj. Om barnet är under 12 år och det inte finns några möjligheter för barnet att komma hem, så brukar adoption vara ett starkt alternativ (www.mcf.gov.bc.ca).

5. Analys - Litteraturgenomgång

Nationella adoptioner då och nu

Adoptioner, både synen på dem och utförandet av dem, har som synes förändrats markant under de sista 100 åren. 1800-talets trångsynthet har ersatts av en avsevärt mer human människosyn. Det är inte längre skamligt att vara ogift och gravid. Istället för att håna och stöta ut ensamma mammor från samhället, erbjuder samhället dem sin hjälp. Om en kvinna vill göra abort är det fullt möjligt, vilket gör att ca 30,000 barn per år i Sverige aldrig föds (www.faktabanken.se). Detta är förmodligen en viktig anledning till att spädbarnsadoptioner är så få i Sverige, det finns helt enkelt inga spädbarn att adoptera.

En anledning till denna helomvändning i synsätt kan sägas vara religionen. När religionen blev en viktig del i folkets liv blev äktenskapet heligt, och ensamma mammor och deras barn behandlades illa. Eftersom livet ansågs heligt var abort en dödssynd; Gud ger liv och det har människan ingen rätt att förverka (Landerholm, 2004). Idag är Sverige inget religiöst land i den mening att vi låter religionen styra vår politik och samhälle. Detta speglar av sig på den välfärdspolitik som förs angående barn och föräldrar. Och det är här *family support* kommer in. Idag finns till exempel ingen anledning för en familj att lämna sitt barn av fattigdomsskäl, och om familjen har andra problem finns en uppsjö av insatser för att hjälpa dem. En ensam mamma kan få hjälp, både ekonomiskt och socialt. Det finns möjligheter att utbilda sig och få andra uppgifter i livet än att "bara" vara en ensam mamma.

Då den dåliga stämpeln har försvunnit från ogifta mammor, kan samhället kring modern också ge stöd, som vänner, grannar och släktingar (Gilligan, 2000). Om mamma mår bra, så mår ju barnen också oftast bra. Man har insett vikten av att ett barn får stanna med sina

föräldrar; de biologiska banden är viktiga. De biologiska banden har alltid spelat en mer eller mindre viktig roll i det svenska adoptionsförfarandet. Redan när den första lagen kring adoptioner stiftades 1917 insåg man vikten av ett barns biologiska band, och detta speglades i hur adoptioner utformades. Idag gör vi saker lite annorlunda än i början av 1900-talet, då fanns den biologiska länken kvar trots adoption, idag adopterar vi helst inte alls. Vi är inte främmande för att nafs lite på de biologiska banden och placera ett barn i ett familjehem eftersom barn behöver kontinuitet, stabilitet och förutsägbarhet i sina liv (Pinkerton, 2000). Alla föräldrar kan inte tillgodose detta, och då löser vi det genom att tillfälligt avlägsna barnet med hoppet om att det ska kunna återvända hem. Förr i tiden var det ingen stor chans att ett barn som lämnats av olika anledningar skulle återvända till sin familj. Antingen var skammen för stor eller så fanns det inga pengar. Under en viss period visste många barn inte ens vilka deras föräldrar var.

Utvecklingen har sannerligen gått framåt när det gäller resonemang kring barn och deras föräldrar. Idag vill vi bevara familjer till varje pris, alla familjer, inte bara vissa utvalda familjer. Då man förr i tiden kunde få en förfrågan om att placera sitt barn i adoptivfamilj från socialtjänsten, gör socialtjänsten idag sitt bästa för att hålla ihop modern med barnet.

Jämförelse mellan Sverige och Kanada

Anledningen till att det är intressant att jämföra Sverige med Kanada är som tidigare nämnts att de är två länder som till viss del liknar varandra när det gäller vissa sociala förhållanden. Båda länderna har ett välfärdssystem tillgängligt för sina medborgare och aborter är lättillgängligt – och väl utnyttjat - i både Sverige och Kanada. Länderna har antagit FN's konvention om barnets rättigheter (www.sos.se, www.canadiancrc.com) och de sociala myndigheterna agerar utifrån vad som är barnets bästa när det gäller den sociala barnavården. Som jag har redovisat tidigare finns det ganska olika uppfattningar när det gäller adoption i de båda länderna. I Kanada uppmuntras adoption på ett helt annat sätt än vad det görs i Sverige. Rent generellt kan man säga att Kanada menar att det bästa för ett barn är att få bo permanent i en familj, sin egen eller en adoptivfamilj, medan uppfattningen i Sverige är att det bästa för ett barn är att vara med sin biologiska familj. Kanada har avsevärt större möjlighet att omhänderta barn för att sedan placera dem i adoptivfamilj, vilket väldigt sällan händer i Sverige. Det faktum att det finns privata adoptionsbyråer som förmedlar adoptioner i Kanada visar också på en stor skillnad i synsätt jämfört med Sverige; att hålla biologiska familjer intakta är inte lika viktigt. Skillnaderna i synsätt märks även på hur viktigt Sverige tycker det

är med faderskapsutredningar när det gäller adoption; ämnet kommer upp i de flesta intervjuerna. I Kanada efterfrågas inte faderns identitet alls på samma sätt, utan det är upp till modern om hon vill avslöja vem han är. Däremot får pappan mer ansvar själv genom att registrera sig som trolig far till ett barn. Det finns även en ganska stor tidsskillnad mellan Sverige och Kanada i fråga om när man får skriva på ett adoptionsbeslut; det skiljer sig nästan med fem månader.

Utifrån dessa synsätt kan man dra paralleller till *family support – child protection perspektivet* och hur dessa teorier omsätts i verksamheterna. I Sverige finns en större benägenhet att ingripa i ett barns liv i ett tidigt skede, medan ett ingripande i Kanada skulle ske först efter att barnet är i stort behov av stöd. I Kanada koncentrerar man sig på att skydda barnet och på att hitta en permanent familj till barnet. Att utvärdera vilka risker som föreligger för barnet är en stor del av de kanadensiska sociala myndigheternas jobb medan man i Sverige tittar på alla bitar som rör barnets liv. Man utvärderar familjens situation för att kunna hjälpa barnet. Föräldrarna hamnar lite i fokus i utredningen och man försöker lägga resurser på att hjälpa familjer som har hamnat snett. Att bevara familjer blir alltså en stor del av det sociala arbetet (Khoo, 2002). Detta visar alltså på att medan Sverige mer inriktar sig på familjens väl, så inriktar sig Kanada på att skydda barnet.

Socialtjänsterna anstränger sig alltså för att försäkra sig om att barnets bästa tillgodoses, fast på olika sätt. Då den generella uppfattningen i Sverige är att ett barns bästa tillgodoses av dess föräldrar, blir adoption ett alternativ som hamnar i skymundan. Adoption ska vara till barnets bästa (FB kap 4 6 §), och det bästa för ett barn är oftast att vara med sina föräldrar. Att familjehem placera ett barn och uppmuntra biologisk kontakt blir därför centralt (SoL, 6 kap 1 §). Ur anknytningssynpunkt kan barnet på så sätt behålla sin relation till de viktigaste personerna i deras liv, deras föräldrar. I Kanada tillgodoses barnets bästa på lite annorlunda sätt än i Sverige. Genom att avlägsna barnet från källan som skadar dem, vilket oftast är deras föräldrar (Farmer, 1997; Parton, 1997), och placera det i en familj som inte skadar dem har man gjort det bästa för barnet. Nästa steg är att hitta en annan familj för barnet eftersom en stabil familj anses vara det bästa alternativet. I fråga om spädbarnsoptioner tillgodoses barnets bästa genom att t.ex. låta modern vara med och välja en familj till barnet och genom att uppmuntra till öppna optioner. Då adoption ses som en positiv händelse arbetar både stat och privata organisationer för att uppnå att fler barn får familjer. Det finns telefonlinjer man kan ringa om man är intresserad av att adoptera och under november månad uppmärksammas

och uppmuntras adoption. Ministrar uppmuntrar till adoption, frivillig organisationer har länkar på internet till barn som kan adopteras och det finns listor man kan ställa sig i om man vill adoptera. Något sådant finns inte i Sverige. Detta tillvägagångssätt skulle med stor sannolikhet inte uppmuntras i ett land med ett synsätt grundat på family support eftersom att man har mycket lättare för att ta barnet ifrån sin biologiska familj och ersätta den med en ny. Ur anknytningssynpunkt kan man dock urskilja vissa fördelar. Om ett barn hamnar hos en adoptivfamilj snabbt, kan man hålla nere antalet separationer för barnet. Det finns inte heller något som säger att en bra anknytning måste vara med en biologisk förälder/släkting, det kan vara vem som helst som ger barnet bra omvårdnad (Daniel, Wassell & Gilligan, 1999). Således om man placerar ett barn i en adoptivfamilj snabbt, kan anknytningen börja och barnet känna sig tryggt.

Sammanfattningsvis kan man säga att båda länderna inser vikten av att ett barn har en familj med bra anknytning till. De har bara olika sätt att tillgodose detta på. Kanada har större möjlighet att ta ett barn från en tvivelaktig miljö och placera det i en annan, medan Sverige koncentrerar sig på att jobba med den tvivelaktiga miljön. Synen på adoption i Kanada är liberal, och ses som ett bra sätt att bygga nya familjer. I Sverige är adoption den sista utvägen, och sker framförallt när det gäller familjehemsplacerade barn väldigt sällan eftersom det biologiska bandet är så starkt.

6. Intervjuundersökning

Här följer materialet som hämtats in från de fem informanter jag har intervjuat. Resultaten är som sagt indelade i olika teman: Socialtjänstens syn på adoptioner, Barnets bästa i fråga om adoptioner och De biologiska föräldrarna.

Socialtjänstens syn på adoptioner

Merparten av informanterna nämner vikten av att träffa Tova upprepade gånger för att ordentligt prata igenom vad en adoption innebär för henne och hennes barn. Det är viktigt att Tova förstår att en adoption inte går att ändra när den väl är genomförd och att Tova är säker på sitt beslut. Även Niklas måste vara på det klara med vad en adoption innebär. Man måste även titta på vad han som barnets far kan göra. Fastställande av faderskapet är viktigt då barnet måste ha en far; detta nämns av flera av informanterna.

En informant anser att man bör titta på vilka biologiska alternativ som kan finnas för Tovas barn:

”Men man får ha flera samtal. Vad jag hade sagt, jag hade varit noga med att prata igenom det och prata med familjen. Tova kanske har några syskon som kan ta hand om barnet, och då skulle det ju kunna bo där. Om man adopterar bort ett barn så tror jag att man tänker på det varje dag, inte alla klart, men de flesta gör nog det. Men man får ju prata med familjen, och se vad de kan stötta med, alltså undersöka vidare. Och sen så får man ju titta på vad Niklas kan göra. Jag tycker nog att Tova har ett dåligt skäl. (...) Och hon har ju en ny pojkvän, honom kan man ju prata med, hade han varit beredd att hjälpa till? Sen får man ju sammankalla familjen när barnet är fött. Och så får man ju diskutera om hon vill se barnet eller om hon vill lämna det.”(Informant 2)

En del av informanterna menar att det är viktigt att barnet får en levnadsbeskrivning av sina föräldrar och vill gärna uppmuntra Tova och Niklas till att skriva en sådan. Det kan vara av vikt för barnet att veta ifall det finns några ärftliga sjukdomar i familjen samt att veta sitt ursprung. Man bör även prata med Tova om vilken slags familj hon vill att hennes barn ska växa upp i, har hon några speciella önskemål? En informant menar att det är för tidigt för Tova att tänka på adoption, hon bör vänta med att ta några beslut tills hon har sett barnet eftersom man inte vet vilka känslor man kan få för barnet innan det är fött. En informant menar att huruvida Tova ska se barnet eller inte får diskuteras igenom, men hon rekommenderar att modern gör det.

I fråga om stödjande insatser för Tova så är samtal med familjerättssekreteraren eller med en kurator från någon annan instans ett vanligt förslag.

”Alltså hon kan ju komma hit återkommande tänker jag. Vi har ju inga sådana, alltså det är ju så här att det finns, jag antar att hon går till mödravårdscentralen, och de pratar säkert där. Skulle jag tro. Men alltså man får ju prata med henne om vilka olika alternativ som finns och vad hon kan få för stöd av sin familj. De säger ju att de stödjer henne vad hon än väljer. Så att det finns ju, hon är ju inte ensam i livet. Under det här beslutet, jag är ju bara med i detta. Så att under denna tiden kan hon ju träffa mig. Eller någon av mina kollegor. Det går ju bra.”
(Informant 1)

När det handlar om insatser för barnet svarade informant 2:

” När barnet är fött kan man ju få en hemmahosare, eller en kontaktfamilj eller en kontaktperson. Men det kan ju klart bli för många avsked för barnet. Detta ska ju bedömas efter barnets behov.”

En adoptivfamilj bör hittas så snabbt som möjligt, man bör börja leta i god tid. En så snabb placering som möjligt hos den blivande adoptivfamiljen är viktigt för att det inte ska bli för många separationer för barnet. I början kan barnet familjehem placeras, under förutsättning att de blivande adoptivföräldrarna är på det klara med att modern kan ändra sig. Ett jourhem kan vara en tillfällig lösning för att se om modern tar till sig barnet eller ej.

Angående fördelar och nackdelar med adoption i förhållande till familjehem kan vara att som adopterad vet man var man ska växa upp. Det ena behöver dock inte utesluta det andra; två informanter menar att umgänge med de biologiska föräldrarna är viktigt eller i alla fall en möjlighet även om en adoption genomförs. Informant 2 menar också att en adoption kan vara till det bättre för barnet, det är inte så lätt för ett barn att känna sig rotlöst. Informant 4 ser fördelar med en adoptivfamilj:

”En adoptivfamilj tror jag mer ger sig tillåtelse att knyta an till barnet på ett annat sätt, än vad ett familjehemsplacerat barn, att man tillåter sig, för då vet de det, det här det kan hända att den biologiska mamman kanske vill ha hem barnet. Att på något sätt det finns en psykologisk spärr där att man inte riktigt helhjärtat tar till sig barnet som sitt eget. Det tror jag har ganska stor betydelse, faktiskt.”

En informant menar att efter mamman har hämtat sig och fortfarande står fast i sitt beslut så kan adoption vara till det bättre, då barnet behöver knyta an till någon.

De flesta informanterna menar att det inte finns någon speciell syn på adoption där de arbetar, men det biologiska bandet finns ändå med som en röd tråd:

”...och där kan man väl säga att målet egentligen med allt barnavårdstänkande i vårt land är ju att man ska jobba för att hålla ihop barn och föräldrar. Så man kanske får stå på sig rätt så mycket om man är Tova och verkligen vill det här, för att man ska släppa det här försöket att hålla ihop till varje pris.” (Informant 3).

Hon lägger också till att när det gäller barn som omhändertags, är de flesta föräldrar angelägna att få hem sina barn igen. Däremot har man börjat mer med vårdnadsöverflyttning, för att det inte ska bli någon dragkamp med föräldrar som begär hem sina barn så att barnet får flytta fram och tillbaka ofta. Informant 4 tar upp barnets rötter igen som en viktig aspekt; att Tova skriver en levnadsbeskrivning eftersom det är så oerhört betydelsefullt för ett barn att känna till sina biologiska band.

De flesta tycker att det är viktigt att tänka efter och att prata ordentligt med Tova. Informant 2 menar att det ibland kan vara till det bättre om ett barn hamnar i en adoptivfamilj, och att hon inte har några fördomar emot adoptioner.

En informant påpekar hur väldigt ovanligt det faktiskt är med adoptioner inom Sverige nu:

”Jag kan väl säga då att eftersom att jag har jobbat här i 25 år och har varit med om, de första fem åren kanske det var två per år som adopterade bort sina barn. Och jag har varit med om där mamman funderat på adoption, men man ändrar sig när barnet är fött och det är ju väldigt ovanligt på grund av att man, det är ju inte skamligt att få barn utom äktenskapet och du har det här försäkringssystemet, du har underhållsstöd, du har barnbidrag och man kan försörja sig som ensam mamma.”(Informant 5)

Barnets bästa i fråga om adoptioner

En del informanter menar att det är svårt att säga vad som är till barnets bästa just i Tovas fall. Det påpekas att Tova bor i Sverige och här finns många möjligheter för ensamma mammor. Det finns ekonomiskt stöd, socialförsäkringar, möjligheter att läsa och ha sitt barn på dagis. Ensamma mammor blir inte heller utstötta av samhället som förr i tiden. Enligt en informant så är det det bästa för barnet, att se huruvida modern kan ta hand om sitt barn och fortsätta ta hand om det med stöd från samhället.

Att lyfta in pappan är ett sätt att tillgodose barnets bästa och att titta på vad han kan göra, eftersom han också har ett ansvar. Speciellt i Tovas fall kan man prata med fadern eftersom att han från början var intresserad av att behålla barnet.

Ett sätt att se till barnets bästa är att fråga mamman vilka önskemål hon har i fråga om familj. Vill hon att hennes barn ska växa upp på landet, ska det finnas andra syskon, vad ska föräldrarna arbeta med? Mamman kanske vill att barnet ska placeras i en kommun som ligger på lite längre avstånd och i så fall ska det respekteras.

En annan informant uttrycker sig så här:

”Ja, om man säger så här att, om Tova skulle ta hand om barnet själv och känner att hon inte vill. Och hennes släkt vill inte, och pappan, den biologiska pappan vill inte han heller ha någon kontakt, så tror jag det finns en stor risk för att det kanske inte blir så bra. Att det kanske kan vara bättre med en adoption. Men det är svårt att säga.” (Informant 4)

En informant menar att barnets bästa hänger ihop med umgänge med de biologiska föräldrarna. Hon menar vidare att adoptivföräldrarna bör påverka sitt barn till att ha kontakt med sina biologiska föräldrar.

Att de biologiska banden mellan föräldrar och barn är viktiga är självklart, men det råder lite delade uppfattningar om hur viktiga de är i förhållande till barnets bästa:

”Alltså jag personligen tycker nog att det är bättre att barnet kommer till, istället för att det ska känna sig oönskat och kanske fara illa på något sätt, så tycker jag det är bättre att det

kommer till en familj där det är efterlängtat och önskat, och där det får en bra uppväxt. Och att man som adoptivförälder kan vara minst lika viktig som psykologisk förälder då, än som biologisk så att, jag tycker nog att det är det bästa.” (Informant 4)

En annan informant säger så här i fråga om adoption av familjehemsbarn:

”Det gör ju någonting för anknytningen när man jämförs med de andra barnen, och att man flyttar vårdnaden till familjehem det är ju också någonting positivt för barnet, man vet att här är jag nu och det är de som tar hand om mig och det är de som bestämmer (...) I England är man ju mycket snabbare med det att flytta vårdnaden och adoptera. Det blir adoption och de tar vårdnaden ifrån föräldrar. Och det är klart att ibland önskar man att man kunde göra det snabbare. Ja. Att det hade varit bättre.” (Informant 1)

Barnet är dock en produkt av sina föräldrar och bör i alla fall veta sina rötter för att de ska må bra, även om det kanske inte är så mycket kontakt mellan dem. Någon gång under livet kommer funderingar kring vem man är, vem ens mamma var och hur hon såg ut.

Informant 1:

”Alltså, om det är bra så stämmer det ju. Alltså, är det bra så är det klart att det är så, och är det så att, kan man ge det stöd som behövs för att det ska fungera, så är det också bra, det tänker jag ju. Och att många barn som är placerade i familjehem som bara är där en kort tid har ju en väldig önskan att det ska fungera med sina föräldrar. Absolut. Så tror jag att det är.”

Det påpekas att det är bra med biologiska band om mamman nu vill knyta an till barnet. Och ifall modern är förståndshandikappad och inte klarar sitt barn eller om det råder starka missförhållanden med till exempel droger så är ju familjehem det bästa alternativet och adoptivhem om det blir en permanent placering.

Tre av informanterna menar att det inte är möjligt att genomföra en adoption om inte föräldrarna ger sin tillåtelse. Informant 2: ”Nej, det tror jag inte. Det skulle jag inte föredra. Nej, det skulle jag nog aldrig göra. Förresten ska det igenom Socialnämnden och Tingsrätten. Och det går inte, man måste ha föräldrarnas samtycke. Niklas samtycke är viktigt i denna situationen.”

Föräldrarnas samtycke är alltså av största vikt. Däremot börjar det bli vanligare att man använder sig av vårdnadsöverflyttningar när ett barn har varit placerat i tre år. Detta innebär att föräldrarna fortfarande är föräldrar, men att den juridiska vårdnaden ligger hos familjehemsföräldrarna. Adoption är ju för gott och eftersom arvsrätt och biologisk kontakt försvinner måste man titta på de biologiska alternativen först.

Men här skiljer sig åsikterna en del bland informanterna. En informant tycker att ifall ett barn har varit placerat hos en familj sedan födseln och knutit an till sina familjehemsföräldrar, så är det fel att skicka hem det till sina biologiska föräldrar. Barnets rätt ska komma först, och här

kan en adoption vara till det bättre för barnet. Däremot är det inte fel att det finns kontakt mellan barnet och biologföräldrarna, på barnets villkor. Informant 1 anser också att en adoption kan genomföras mot föräldrarnas vilja om det är till barnets bästa, och berättar om ett fall hon har haft hand om:

”Hans pappa sa bara nej. (...) Han hade inte varit där mer än två gånger på nio år. Han var alltid välkommen. Men Socialnämnden gick emot. Jag föreslog att det skulle tillstyrkas en adoption, så fanns det då en utredning, jag lade ner ganska mycket jobb på den eftersom att den gick emot den biologiska pappan. (...) Och där fanns inget intresse från de biologiska föräldrarna egentligen. Man kan väl säga då som du säger att det biologiska är väldigt starkt för det var precis så det blev, i Socialnämnden när jag kom med den utredningen så blev det en del politiker då som blev alldeles så – aaahh! Ta inte barnen ifrån deras föräldrar, och liksom vadå ta barnen ifrån deras föräldrar, denna pojks föräldrar det var ju familjehemmet där han bodde. Och där skulle han bo. Det var de som skulle liksom vara hans föräldrar. Det var inte denna pappan som satt i fängelse eller denna mamman som bodde någonstans eller fanns inte eller som aldrig hörde av sig och ja, gravt missbrukande. Och som inte svarade på något enda brev och som vi sökte med span och polisen med spaning och allt möjligt. Det var inte hans behov. Men man har liksom väldigt svårt där liksom att se bara barnet. (...) Men Socialnämnden följde inte det så de avslog. De följde inte mitt förslag, så det skickades till Tingsrätten i det skicket. (...) Men Tingsrätten beslutade att det skulle bli en adoption. Och det blev en adoption. Så jag var väldigt nöjd med det. (...) Det blev väldigt känsloladdat, kände man, att man kopplade in sig själv som person – Tänk om jag blev av med mina barn? Alltså det ska man ju inte göra, det handlar ju inte om mig. Utan det handlar om, tänk om jag var ett barn och bodde i ett familjhem och jag vet att det här är mina föräldrar, så bra det skulle vara för mig om jag visste att här hör jag hemma.”

De biologiska föräldrarna

Det finns olika sorters problematik hos de föräldrar som väljer adoption för sina barn. Några informanter menar att Toivas problematik är ganska vanlig, att kvinnan inte känner sig mogen för att skaffa barn. Man har missat att göra abort, och bestämmer sig istället för att adoptera bort sitt barn. En informant berättar om ett par som hade levt ihop länge, hade bra jobb och ett fungerande socialt nätverk, men som ändå inte kunde tänka sig att skaffa barn. De hade upptäckt graviditeten för sent för att göra abort och valde således att adoptera bort sitt barn, något som deras vänner inte kunde förstå. Flera av parets vänner valde sedan att inte längre umgås med dem på grund av att de hade tagit detta beslut. Även de familjerättssekreterare

som handlade ärendet tyckte att det var en jobbig situation, med väl fungerande människor som helt enkelt inte ville behålla sitt barn.

Våldtäkt är en annan anledning som kommer upp under flera av intervjuerna. Informant 3 berättar:

”Ofta är det väldigt, väldigt svåra situationer som ligger bakom det här, ibland mycket mer komplicerade än din Tova som tyvärr missade aborten. Jag hade en ung tjej som till exempel hade blivit gravid genom en våldtäkt och hon hade alltså förskjutit hela den händelsen totalt, ända till hon var någonstans i sjunde – åttonde månaden. Och hon ville överhuvudtaget inte, hon ville inte se barnet i samband med förlossningen, hon ville föda med kejsarsnitt så att hon var helt nersövd. Så det är ofta rätt så svåra livssituationer. Annars är det ju så här att vill man inte behålla sitt barn så väljer man ju abort.”

Denna informant menar att Tovas problematik inte är vanlig utan det är den här sortens svåra situationer som ligger bakom när man väljer adoption åt sitt barn. En annan informant berättar om en utländsk flicka som kom till Sverige och födde sitt barn för att placera det i en adoptivfamilj. Sedan åkte hon tillbaka till sitt hemland.

Informant 3:

”Sista adoptionen vi hade det var kan man nästan säga en internationell adoption fast på svensk mark. Det handlade om flyktingar där kvinnan hade blivit våldtagen i ett flyktingläger längre ner i Europa, och kom hit med sin man och var då rätt så höggravid. Och de var liksom överens om att det här gick inte i deras kultur att behålla det här barnet. Så de dolde hela hennes graviditet och var helt övertygade om att det var tvunget till att bli adoption, alltså det var en fruktansvärd skam, hela situationen. Så det var den sista vi hade, så det är alltså väldigt, väldigt speciella situationer.

Det finns även uppgifter om lite äldre, ensamstående kvinnor som redan har äldre barn och inte känner att de orkar börja om med spädbarn. De har redan gått igenom det här med att uppfostra barn och har inte orken att göra det igen. En av dessa kvinnor menade att det inte var rätt mot barnet när hon inte kände att hon hade tid eller ork att uppfostra det.

Informant 4 berättar om ett av sina fall:

”Sen var det någon annan, ett barn vi var med och placerade här i kommunen från en annan kommun och det var en flicka av utländsk härkomst, hon hade blivit, jag vet inte om hon hade blivit våldtagen, men barnafadern var kriminell. Hon var jätterädd för honom, så hon ville absolut inte behålla barnet, hon var bara 16 år. Hon ville ha kontakt med blivande adoptivfamiljen, och det var okej för dem, så de har haft kontakt.”

Ett par fick ett utvecklingsstört barn som de bestämde sig för att adoptera bort, för det var något de inte kunde tänka sig. Barnet blev först familjehemsplacerat och sedan adopterat av

familjehemmet. Men inte alla som tar kontakt med socialtjänsten för att placera sitt barn i en adoptivfamilj genomför sitt beslut:

”En flicka som, måste ha varit tio år sedan, hon blev gravid, ville inte ha barnet, och hon var ganska smal under hela graviditeten. Hon kom hit för att hon ville adoptera bort barnet, och hennes föräldrar var inte insatta i det. (...) Och hon gick och födde barnet, och hennes tanke var att hon skulle lämna bort barnet. Och då är det ju så, eftersom man vet liksom att det händer mycket i kroppen och man föder ett barn så är det ju så att barnet behövs ju på, var ju kvar på BB och man har ju barnsköterskor och personal där som tog hand om barnet. Och sen åkta mamma på midsommarfirande någonstans med sin nya fästman. Men hon kom tillbaka till sjukhuset efter tre dagar, tog till sig barnet och när föräldrarna kom från sitt midsommarfirande, så kom hon och öppnade med barnet i famn och så frågade de – vem är det? Så säger hon att ni har blivit morföräldrar. Men det tycker jag är adoption i ett nötskal, att man ska fundera och därför lämnar man inte för adoption förrän det har gått en viss tid, alltså man har ju minst en månads betänketid, man tänker innan man skriver på papper, innan man gör någonting för att det är ju liksom livsavgörande steg. Men det tyckte jag var en ganska bra historia, eller hur?” (Informant 5)

7. Analys - Intervjuundersökning

Socialtjänstens syn på adoptioner

Synen på adoptioner verkar skilja sig lite beroende på vem man pratar med. Det är dock uppenbart att det finns ett familjebevarande förhållningssätt hos flertalet av familjerättssekreterarna. Att skilja ett barn ifrån sina föräldrar är inget som tas lätt på, framför allt när barnet har knutit an till dem. Det stämmer bra överens med uppfattningen om att ett barn fäster sig vid sina föräldrar vare sig de är bra eller dåliga, och att de flesta föräldrar vill ha sina barn hos sig. Informanterna talar ofta om att man måste prata ordentligt med föräldrarna innan ett beslut tas, och då tanken är att barn ska vara med sina föräldrar – allt i enlighet med *family support orienteringen*, kan man säga att det finns en viss tveksamhet när det gäller att placera ett barn i en adoptivfamilj.

Då det uppenbarligen finns ett familjebevarande synsätt inom den svenska barnavården menar en del informanter att ett barn mår bäst hos sina egna föräldrar. Man undersöker de möjligheter som finns i den biologiska omgivningen innan man tittar på något annat. Även i Tovas fall, när barnet ännu inte är fött, vill vissa informanter undersöka de biologiska möjligheterna. Då det finns möjligheter att ge stöd till mödrar, vill man uttömma denna utväg innan man gör något annat. Umgänge vare sig det är en adoption eller en

familjehemsplacering är viktigt enligt familjerättssekreterarna. Detta kan man knyta an till *family support perspektivet* kring att barn ska stanna i biologiska familjer så långt det är möjligt (Gilligan, 2000; Canavan, et al.) Man kan även urskilja en koppling till Daniel, Wassell & Gilligan's (1999) uppfattning om att anknytningar, även om de är tveksamma bör respekteras. Äldre barn kan med stor sannolikhet ha knutit an till andra individer i sin biologiska närhet, och dessa tål att tittas extra på innan man placerar.

Familjerätten vill undvika att barnet utsätts för flera separationer, eftersom de vet hur skadligt detta kan vara. Detta trycker *anknytningsteorin* mycket på (Daniel, Wassell & Gilligan, 1999). Inte bara för att barnets trygghet försvinner utan för att det kan må dåligt på andra sätt. Ett sätt att undvika detta i Tovas fall är ju att placera barnet hos den familj som barnet antagligen ska adopteras av. En del informanter tycker att man ska vara förutseende och ha en familj redo om Tova fortfarande står kvar i sitt beslut när hon har fött. Detta betyder inte att man tar barnet ifrån Tova när hon har fött utan att man helt enkelt ser till att ifall detta beslut tas finns det en familj redo att älska barnet. Man kan fortfarande dra paralleller till det familjebevarande synsättet, eftersom barnet oftast familjehem placeras, med en reservation att mamman kan vilja ha barnet tillbaka. Man släpper inte gärna taget om moderns rätt till att vara med sitt barn.

Men det finns alltså fall där man tycker att en adoption är det bästa alternativet. Ett barn behöver knyta an till någon för att kunna utvecklas på ett bra sätt (Daniel, Wassell & Gilligan, 1999). Det påpekas av en intervjuperson att det inte är bra att känna sig rotlös som barn och inte veta vart man hör hemma. En informant tar även upp att en familj antagligen knyter an lättare till ett adoptivbarn än om barnet är familjehemsplacerat, eftersom man vet att barnet kommer att stanna permanent i familjen. Detta skulle ju i så fall vara till gagn för barnet. Precis som *anknytningsteorin* påpekar är det kvaliteten på relationen som är viktig och egentligen inte huruvida det är en biologisk förälder som står för omsorgen (Daniel, Wassell & Gilligan, 1999).

Sammanfattningsvis kan man urskilja en viss tveksamhet kring adoptioner, även om man i vissa fall måste medge att en del barn ur anknytningssynpunkt kan komma att må bättre hos en adoptivfamilj som kan stödja det och ge barnet den omsorg det behöver samt känna tillhörighet. Familjebevarandet är nummer ett, och man tittar på adoption först när andra alternativ är uttömda. Barnets rätt till sitt ursprung kommer ofta upp i fråga om

levnadsbeskrivningar och dylikt och det anses alltså vara i barnets intresse att känna till sin familj och om möjligt umgås med den.

Barnets bästa i fråga om adoptioner

I fråga om barnets bästa angående adoptioner kan man urskilja två grupper av informanter. Tre informanter följer starkt *family support perspektivet* när barnets bästa diskuteras. Att t.ex. bryta biologiska band är något man drar sig för, men att göra det mot en förälders vilja är i det närmaste otänkbart. Barnets rötter har stor betydelse för hur barnet mår och kommer att må i framtiden. Detta kan kopplas till *family support perspektivet* där det påpekas hur svårt det är att ersätta ett barns familj samt den allmänna uppfattningen att barnet ska vara hos sin biologiska familj så långt det är möjligt (Gilligan, 2000; Canavan et al, 2000). Den andra gruppen, eller de andra två informanterna, ser hur en adoption kan vara det bästa för barnet till den grad att en adoption bör kunna genomföras även om en biologisk förälder säger nej. Lagen säger ju att en adoption inte ska genomföras om inte samtycke från föräldrarna finns (FB 4 kap 6 §). Samtidigt ska man ju utgå ifrån barnets bästa när man tar beslut angående dess framtid (SoL 1 kap 2 §). Detta kan nästan kopplas till *child protection synsättet*, att barnets bästa kommer först oavsett vad familjen tycker. Ett exempel är ju pojken som hade bott hela sitt liv hos ett familjehem. Trots att fadern sa nej rekommenderades en adoption av familjerättssekreteraren. Tingsrätten godkände adoptionen trots att Socialnämnden sa nej. Det verkar alltså som att familjebevarandet finns starkt representerat i det svenska systemet och i lagen, med vissa undantag. Familjerättssekreterarens och Tingsrättens agerande kan kopplas till *anknytningsteorins* tankar, där en anknytning vem den än må vara till bör respekteras. I det här fallet hade barnet knutit an till sina familjehemsföräldrar, således var dessa viktiga för barnets fortsatta utveckling, och det var till barnets bästa att stanna i denna familj permanent. Alla familjerättssekreterarna bevakar vad som är bäst för barnet, men har olika uppfattningar om vad det innebär. De som följer den generella uppfattningen i Sverige håller på de biologiska bandens vikt, medan det finns familjerättssekreterare som bryter mot normen när de menar att barnets bästa inte uppfylls av de biologiska föräldrarna.

Komplikationerna kring adoptioner blir alltså ganska tydliga när man diskuterar det i samband med barnets bästa. Å ena sidan anses det att barn ska vara med sina föräldrar. Samtidigt inses vikten av att ett barn känner sig tryggt och kan skapa bra anknytningar till personer. Man vet om att i ett land som Sverige kan de flesta människor reda sig ganska bra med hjälp av sociala försäkringssystem. Samtidigt handlar det om så mycket mer, att ett barn måste ha

känslomässig trygghet och inte bara ekonomisk säkerhet. Vikten av dessa relationer samt deras kvalitet tydliggörs av två av informanterna när de påpekar att under vissa förhållanden kan det vara bättre med adoption. Att barnet känner sig älskat och önskat, och i fråga om familjehemsadoptioner, jämföras med de andra barnen kan kopplas till *anknytningsteorins* uppfattning om betydelsen av en relations kvalitet.

Det finns fler skillnader som kan urskiljas mellan informanterna. Några av informanterna pratar om umgänge och vilket stöd man kan ge Tova för att hon ska kunna ta hand om sitt barn, medan någon menar att en mor som inte vill ha sitt barn kanske inte blir en bra förälder. I det fallet kan ju en adoption vara bättre. Detta kan kopplas till *anknytningsteorins* uppfattning om hur barndomsrelationer formar ett barn (Howe, 1995). Ett barn som har vuxit upp i en dålig omgivning med till exempel en förälder som inte bryr sig, kan komma att själv återskapa detta mönster med sina barn. Som tidigare nämnts kan barn fara illa av att ha osäkra eller inga anknytningar alls. Det blir helt enkelt en bedömningsfråga för familjerättssekreterarna att ta ställning till, vilket alternativ som gagnar barnet.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att barnets bästa är ett svårtolkat begrepp. Det må finnas en officiell uppfattning om vad som är barnets bästa, men det är inte alla gånger de individer som utför arbetet håller med. Alla informanterna menar att det är svårt att avgöra vad som är till barnets bästa. Ingen förringar hur mycket det biologiska betyder, även om vissa informanter håller hårdare på det än andra. Man kan dock ana en viss förändring, både i fråga om att det blir vanligare med vårdnadsöverflyttning samt det faktum att Tingsrätten kan godkänna en adoption som Socialnämnden gått emot. Barnets bästa ska komma före de behov som föräldrar har.

De biologiska föräldrarna

Det verkar vara speciella situationer som ligger bakom ett beslut att placera sitt barn i en adoptivfamilj. Den vanligaste orsaken som mina informanter har kommit i kontakt med verkar vara att man missat att göra abort. Detta är klart naturligt eftersom abort är den vanligaste lösningen om man inte vill ha barn. Alltså blir det istället intressant att diskutera varför kvinnan inte vill behålla sitt barn. De mest frekventa orsakerna som kommit upp under intervjuerna är t.ex. våldtäkt eller att modern är ung och helt enkelt inte redo för att skaffa barn. I dessa fall kan det vara svårt att se kopplingen till *family support synsättet*. Detta tar även en av informanterna upp, i fråga om en flicka som hade blivit våldtagen och inte ens ville titta på sitt barn. En bra anknytning kanske inte heller kan utvecklas under de

omständigheterna. Modern kan bli påmind om våldtäkten av sitt barns existens vilket i sin tur kan påverka hennes relation till barnet.

Å andra sidan ska man inte förringa den hjälp som finns att få. Den flicka som informant fem talar om, som slutligen bestämde sig för att behålla sitt barn visar på att det är viktigt att ge stöd till mödrar och även tid så att de kan bestämma sig för vad de verkligen vill. Man kan även här dra paralleller till hur starkt ett biologiskt band kan vara. Trots att flickan var bestämd angående adoption kunde hon inte lämna barnet när hon väl hade knutit an till det. Med stöd och uppmuntran kan familjer – under rätt förutsättningar – hållas ihop.

Som sagt så är det ofta väldigt svåra situationer som ligger bakom ett beslut att placera sitt barn i en adoptivfamilj. Men det finns även situationer där de biologiska föräldrarna helt enkelt inte vill ha några barn. Det bör påpekas att detta klart inte är en vanlig situation, men det är ändå ingen omöjlighet. En informant talar ju om ett par som hade alla förutsättningar utåt sett för att bli bra föräldrar, men som inte kunde tänka sig att behålla barnet. I detta fallet fungerade inga familjebevarande insatser. Som väntat fick paret uppleva en del konsekvenser av sitt handlande och både individer i deras närhet och socialarbetarna som var inblandade i fallet kände att de inte kunde förstå beslutet. Det verkar som att uppfattningen om att familjer ska vara ihop finns djupt rotat i Sverige, både bland myndigheter och individer.

Sammanfattningsvis kan man säga att den problematik som finns hos de biologiska föräldrarna inte är lätt. Det verkar som att det ofta finns ganska starka skäl till varför man placerar sitt barn i en adoptivfamilj. Även om en missad abort är den vanligaste orsaken till själva adoptionen, så är orsaken bakom varför man inte vill behålla barnet den faktor som man bör titta på och diskutera. Ibland kan det vara så att *family support* inte riktigt räcker till då problematiken är för stor t.ex. i fråga om våldtäktsfall. Det kan vara svårt för en mor att knyta an till ett barn som hon inte vill ha, vilka skälen än må vara.

8. Diskussion

Poängen med min undersökning var alltså att titta närmare på nationella adoptioner i Sverige samt att göra en jämförelse med Kanada. Jag menar att man kan urskilja en viss tveksamhet till adoptioner bland en del av mina informanter, vilket är en naturlig konsekvens av den politik som förs i Sverige angående barnavård. Aborter och ett bra välfärdssystem bidrar

också till att få barn placeras i adoptivfamilj, mödrar behöver inte längre adoptera bort sina barn. De människor som arbetar inom den sociala barnvården har med stor sannolikhet barnets bästa för ögonen i sitt arbete, men man kan urskilja vissa olikheter mellan olika familjerättssekreterare. Man håller hårt på de biologiska banden i Sverige medan man å andra sidan i ett land som Kanada fokuserar på att skydda barn ifrån skada. Jag har tänkt diskutera det ämne som har varit centralt i min undersökning, nämligen barnets bästa.

FN's barnkonvention betonar att samhället ska tillgodose barns rättigheter som t.ex. grundläggande behov, skydd mot utnyttjande och att bli respekterade. Barnkonventionen ger egentligen inga definitioner på hur detta ska tillgodoses, exempelvis i artikel 3 (UD Info, 2003). Dock verkar det som att detta tolkas olika, både i olika länder och inom olika länder. Vad är då det bästa för ett barn i fråga om adoptioner? Jag menar att detta varierar kraftigt från fall till fall. Tanken att alla barn ska vara hos sina föräldrar är absolut inte fel, samtidigt vill jag uppmärksamma på det faktum att detta inte alltid stämmer. Jag kan till exempel inte förstå Socialnämndens tankegångar när de menar att ett barn som bott hela sitt liv i ett familjehem och vars föräldrar inte bryr sig, inte skulle få bli adopterat. Även om jag inser att de biologiska banden har en väldig kraft, kan jag inte se hur det skulle kunna bli bra om denna åtta-åriga pojkes far vid ett senare tillfälle skulle vilja ha hem sin son igen. Anknytning är också starkt och att förbehålla en far som aldrig besöker sin son rätten att ta hem honom kanske 10 år senare, är inte att se till barnets bästa. Det är att tillmötesgå en förälders rätt till sitt barn, på barnets bekostnad. Jag menar att det är ett privilegium att ha barn och inte en rättighet.

Hur barnets bästa definieras blir alltså vägledande för hur man tar beslut angående barn. Barnets bästa nämns både i FB 4 kap 6 §, i SoL 1 kap 2 § och i FN's barnkonvention. Ingenstans får man någon upplysning om vad detta innebär, vilket lämnar begreppet öppet för tolkning av de som arbetar med barn och adoptioner. Detta är säkerligen tanken då alla barns förutsättningar skiljer sig från varandras. Det blir inte förvånande att Sverige med sitt familjebevarande perspektiv inte gärna placerar ett barn i en adoptivfamilj. Tre av informanterna svarade utan att tveka att de inte skulle föreslå att placera ett barn i en adoptivfamilj utan en förälders medgivande. Det är inte överraskande eftersom detta är vad som stöds av vår lagstiftning. Dock vill jag under vissa förhållanden ifrågasätta denna tveksamhet. Även om 6 kap 1 § i SoL koncentrerar sig på biologiska band och umgänge, får man inte glömma de lagar och paragrafer som ser till att barnets bästa ska vara

utgångspunkten i vårt barnavårdstänkande. Kanske är det ibland bäst att ett barn inte är med sina biologiska föräldrar. Jag menar inte att vi ska stjäla barn ifrån deras föräldrar; jag menar att det finns tillfällen då ett barn kanske hade mått bättre i en permanent familj och att denna möjlighet inte bör uteslutas helt när tjänstemän föreslår beslut. Jag tror starkt på att ett barn behöver stabilitet i sitt liv och självklart också trygghet, vilket kan vara svårt att uppnå om ett barn t.ex. forslas fram och tillbaka mellan biologiska föräldrar och ett familjehem. Därför är det glädjande att höra att vårdnadsöverflyttningar används mer och mer i Sverige. Det verkar vara en bra lösning för ett land som Sverige, eftersom vi inte vill bryta de biologiska banden men ändå ge barnet en känsla av trygghet.

Som uppdagats under uppsatsen har barnets bästa angående adoptioner inneburit olika saker under olika tidsperioder. Förr i tiden, på 40-talet, var det bäst för ett barn att inte veta något om sitt ursprung och att kapa alla biologiska band till sin familj. Idag tycker vi inte så längre. Även om det biologiska har funnits med i bakgrunden under 1900-talet, har det väl aldrig varit så viktigt som det är idag. Kan vi då anta att synen på barnets bästa kommer att förändras ytterligare under tidens gång? Jag tror att möjligheten är stor. Dock har mänskligheten kommit långt i sin utveckling, och att framtiden skulle likna det förflutna i fråga om att undanhålla sanningen om ett barns ursprung, känns avlägset. Vi vet hur viktigt det är att veta var man kommer ifrån och vem man är. Med Sveriges inriktning på familjer och dess välmående, och framför allt denna tyngdpunkt på umgänge mellan barn och föräldrar verkar det avlägset att vi skulle anamma det synsätt som finns i länder som Kanada, USA och England. Dock ser vi redan nu, som nämnts tidigare, att vårdnadsöverflyttningar blir vanligare vilket faktiskt är lite av ett steg i riktning mot att ge familjehem mer inflytande över sina barn.

Jag tycker det är intressant att diskutera skillnaderna mellan Kanada och Sverige som annars ofta uppfattas som två tvilling själar i fråga om välfärdspolitik. Deras tillvägagångssätt när det gäller just den sociala barnvården är verkligen annorlunda från vårt. En anledning till detta kan tänkas vara landets närhet till USA. Även om Kanada skiljer sig markant från USA på de flesta sätt, är det inte omöjligt att de har tagit efter USA's tänkande i adoptionsfrågor.

Adoption är stort i USA och många barn adopteras både till och ifrån USA. Det finns även ett visst samarbete mellan länderna i fråga om adoptioner. NACAC (North American Council on Adoptable Children, www.nacac.org) är ett exempel, en organisation som stöder adoptivbarn och adoptivfamiljer samt har en årlig konferens i Nordamerika som behandlar adoptionsfrågor.

Många människor drar efter andan när de får reda på vilka metoder som används för att få barn adopterade i Kanada. Och visst blir man lite chockad över att bilder på barn läggs ut på internet för att visas upp eller att det finns en adoption-hotline personer kan ringa om de vill adoptera. Men även om metoderna är tveksamma, så verkar de fungera; barn får permanenta familjer och det är detta som är målet med barnavården. Sen kan vi också komma ihåg att en kanadensisk socialarbetare antagligen skulle bli mycket förvånad över att svenska barn nästan alltid stannar i ett familjehem eftersom det enligt deras normer inte alls är att föredra. Kanske skulle de båda länderna kunna lära sig någonting av varandra? Kanada skulle kunna rikta fler insatser på att hjälpa de familjer som har hamnat snett i livet, och ge dem en chans att ordna upp sin tillvaro. Sverige skulle kunna vara lite mer öppna för att ge barn ett permanent hem, och låta dem slippa finnas i ett system som verkar göra dem mer skada än nytta. Då skulle Sverige och Kanada kanske bli två länder att se upp till i frågor angående barnens bästa?

Slutligen vill jag peka på att Sveriges lagstiftning angående adoptioner inte är helt perfekt. Jag syftar framförallt på FB 4 kap 7 §, där det står att en adoption kan hävas om ett adoptivbarn ingår äktenskap med sin adoptivfar eller adoptivmor. Hur kan man någonsin komma på tanken att ett barn skulle vilja gifta sig med sin mor eller far? Detta tyder på en stor respektlöshet för ett adoptivbarns relation och anknytning till sina föräldrar samt för adoption överhuvudtaget. Jag kan bara anta att detta är en kvarleva från långt tillbaka i tiden, som av någon anledning har förbisetts när lagen reviderades på 70-talet. Att lämna en möjlighet öppen för barn och föräldrar att ingå äktenskap är helt galet, och kan verkligen inte sägas vara till ett barns bästa. Om man vill att adoptivbarn ska jämföras med biologiska barn, vilket jag menar måste vara i deras intresse, bör denna paragraf inte existera överhuvudtaget. Blodsband eller ej, psykologiska anknytningar bör åtnjuta samma respekt som biologiska band.

9. Källförteckning

Skriftliga källor

Andersson, Gunvor (1995) *Barn i samhällsvård*, Studentlitteratur, Lund

Gilligan, R (2000) ”Family Support: Issues and Prospects” i Canavan, J, Dolan, P & Pinkerton, J., red *Family support – Direction from diversity*, Jessica Kingsley Publishers, London

Daniel, B, Wassell, S & Gilligan, R (1999) *Child Development for child care and protection workers*, Jessica Kingsley Publishers, London

Farmer, E (1997) ”Protection and child welfare: striking the balance” i Parton, N., red *Child Protection and Family Support – Tensions, contradictions and possibilities*, Routledge, London and New York

Holmdahl, Barbro (2000) *Tusen år i det svenska barnets historia*. Studentlitteratur, Lund

Howe, David (1995) *Attachment theory for social work practice*, Palgrave, Hampshire

Khoo, Evelyn Grace (2003) *Protecting our children. A comparative study of the dynamics of structure, intervention and their interplay in Swedish Child Welfare and Canadian Child Protection*, Print and media, Umeå Universitet

Landerholm, Lotta (2004) *Adopterad. Lämnad. Vald. Och sen?*, AlfabetaAnamma, Stockholm

Lindblad, Frank (2004) *Adoption*, Studentlitteratur, Lund

Lindgren, Cecilia (2002) *What is in the best interest of the child?* Notions of biological and social kinship in Swedish adoption policy 1917-1970 i Söderlind, Ingrid (red) *Uppväxt, familjeformer och barns bästa. Om familjeliv som offentlig angelägenhet och vardaglig praktik*, Institutet för framtidsstudier, Stockholm

Norström, C & Thunved, A (2003) *Nya sociallagarna med kommentarer, lagar och författningar som de lyder den 1 januari 2003*, Norstedts juridik, Stockholm

Pinkerton, J (2000) ”Emerging agendas for family support” i Canavan, J, Dolan, P & Pinkerton, J., red *Family support – Direction from diversity*, Jessica Kingsley Publishers, London

Sverne Arvill, E & Svensson, A (2003) *Adoption*, Norstedts Juridik, Stockholm

Warman, A & Roberts, C (2003) *Adoption & looked after children – an international comparison*, University of Oxford

Tidskrifter

Westin, M & Lindblad, F (2001) Nationella spädbarnsadoptioner i Sverige. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 2001:1, 71-80

Offentliga tryck

UD Info (2003) *Konventionen om barnets rättigheter*, Stockholm: Edita Norstedts Tryckeri AB

Websidor

www.adoption.ca , Adoption Council of Canada, 16-11-04

www.bcadoption.com, Adoptive Families Association of British Columbia, 16-11-04

www.canadiancrc.com/UN_CRC_webpage/UN_CRC.htm, Canadian Children's Rights Council 03-01-05

www.choicesadoption.ca, Choices adoption and counselling services, 16-11-04

www.mcf.gov.bc.ca , Ministry of Children and Families Development, 16-11-04

www.nacac.org, North American Council on Adoptable Children, 03-01-05

www.sos.se, Socialstyrelsen, 03-01-05

http://en.wikipedia.org/wiki/Abortion_in_Canada, Aborter i Kanada, 08-11-04

Tova

Tova är en 20-årig tjej som är gravid i 8:e månaden. Hon söker sig till socialtjänsten för att hon vill placera sitt kommande barn i en adoptivfamilj. Tova är inte redo att bli mamma och hon är inte längre tillsammans med barnets far. Tova menar att hon är bara 20 år och har hela sitt liv framför sig. Tova hade velat göra en abort, men då graviditeten upptäcktes för sent var det inte ett alternativ. Barnets far Niklas har sedan de fick reda på graviditeten velat behålla barnet, men har nu ändrat sig. Han har visserligen ett jobb, men tycker inte att han är redo att själv uppfostra ett barn då han inte längre är tillsammans med Tova. Tova har en ny pojkvän, och hon vill helst att Niklas (Barnets far) ska försvinna ur hennes liv. Tovas familj tycker det är en bra ide att Tova placerar sitt barn i en adoptivfamilj. Ingen i Tovas släkt har tidigare varit ensamstående mamma och även om hennes familj säger att de skulle stötta henne vad hon än gör så föredrar de att barnet placeras i en adoptivfamilj. Tova tycker inte att det finns några andra alternativ, adoption är det enda hon kan tänka sig.

Frågor till vinjetten angående Tova.

- Vilken är din första reaktion?
- Vad säger du till Tova när hon kommer till dig på socialtjänsten?
- Kan några stödinsatser komma på fråga i detta fallet? I så fall vilka?
- Vilka fördelar och nackdelar anser du det finns mellan adoptivfamilj resp andra insatser som kan bli aktuella i det här fallet?
- Hur ser man till barnets bästa i det här fallet?
- Hur pass viktiga är de biologiska banden i förhållande till barnets bästa? Kan ett barn adopteras även om en biologisk förälder säger nej?
- Finns det en allmän syn angående adoption på din arbetsplats? Uppmuntras/avskräcks?
- Finns det någon erfarenhet av detta på arbetsplatsen? Kan du berätta om något fall?
- Vilken problematik i fråga om mödrarna kan finnas förutom den som omnämns i vinjetten? Är Tovas problematik vanlig?

